

СИНЕРГІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ підхід як методологічний інструментарій

дослідження відкритої освіти дорослих

Прийма С. М.

УДК 374.7–047.37

DOI: 10.12958/EPS.2(163).Pryima_S_M

ПРИРОДНИМ еволюційним етапом розвитку людської цивілізації є побудова інформаційного суспільства, де основним стратегічним ресурсом є інформація та знання. Як зазначає дослідник В. Пожуєв, в умовах глобалізації світового розвитку й безпрецедентної інформаційної відкритості національних кордонів інформація та знання стають головними стратегічними чинниками в міжнародному змаганні її позитивних сторін і мінімізації негативних наслідків глобальної трансформації людства [13, с. 12]. Формування інформаційного суспільства в Україні сьогодні є необхідною умовою стало-

го розвитку країни, її повноцінного входження до світової економіки й світового освітнього простору.

Характерною рисою інформаційного суспільства є його відкритість, що виявляється у відкритості світу, самої людини, процесів її пізнання й освіти. Тенденція до розширення можливостей особистості щодо здобуття нею освіти й підвищення рівня доступності останньої для широких верств населення, особливо в умовах євроінтеграційних прагнень України, зумовлює необхідність створення відкритого освітнього простору, що істотно доповнить структуру наявної системи освіти дорослих і дасть змогу реалізувати парадигму відкритої освіти. Як слушно зауважує дослідниця Л. Горбунова, пошук відповідної організаційної структури відкритої

освіти (особливо у сфері освіти дорослих) і установ, які забезпечили б перехід від принципу „освіта на все життя” до принципу „освіта впродовж життя” – найважливіша проблема ХХІ ст. [4, с. 40]. Розв’язання вказаної проблеми безпосередньо пов’язане з розробленням теоретико-методологічних засад відкритої освіти дорослих, зокрема й із вибором методологічного інструментарію її дослідження.

Зазначимо, що на сьогодні у вивченні таких феноменів, як відкритий світ, відкрите суспільство й відкрита освіта спостерігаємо домінування класичних методологічних підходів, в основі яких – класична наука й філософія раціоналізму, а закритість і замкненість розглядають як вихідні та фундаментальні категорії. Адекватне й усебічне ж розуміння такого феномену, як відкритість, неможливе без залучення постнекласичної методологічної парадигми, що задає орієнтири нелінійності, імовірнісної зумовленості, самоорганізації такого роду явищ і процесів. Дослідження відкритого інформаційного суспільства загалом і відкритої освіти зокрема треба проводити з використанням новітніх, удосконалених теорій, що охоплюють постнекласичні постулати, які відкривають перспективи всебічного та цілісного пізнання й світорозуміння.

Отже, аналіз проблеми вибору методологічного інструментарію дослідження феномену відкритої освіти дорослих є актуальним і нагальним науковим завданням.

На сьогодні в розпорядженні науковців є значний арсенал методологічного інструментарію. У наукових розвідках дослідники використовують феноменологічний, історико-генетичний, особистісний, діяльнісний, компетентнісний та інші філософсько-методологічні підходи. Найбільшої популярності наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. набув системний підхід, який де-факто став панівним у філософії раціональності. Проте цей підхід має низку обмежень у плані дослідження такого динамічного нелінійного та складного явища, як відкрита освіта.

Останнім часом активізовано спроби модернізувати системний підхід, зокрема за допомогою різноманітних доповнень і модифікацій системного підходу, якими можна вважати метасистемний (А. Карпов, Т. Клімонта, В. Песков, Н. Яковлева) і системно-синергійний підходи (В. Аршинов, Ю. Данилов, Б. Кадомцев, С. Капіца, О. Князева, С. Курдюмов, І. Пригожин, І. Стенгерс, Г. Хакен, І. Хащанський). Справді, прихильниками зазначених підходів вдалося розкрити окремі, до цього часу невідомі аспекти потенціалу системного підходу. Проте ці доповнення й модифікації не дають змоги адекватно досліджувати динамічні, змінювані в часі структури, явища та події, зокрема такі, для яких характерні відкритість, нескінченність, нелінійність, як відкритий світ, відкрите суспільство, відкрита освіта.

Наукове завдання цієї статті полягає в здійсненні аналізу філософсько-методологічного інструментарію та вибору постнекласичної методології для дослідження феномену відкритої освіти дорослих.

Вивчення будь-якого феномену, явища чи події повинно розпочинатися з вибору філософської методології, на яку спирається дослідник. У цьому контексті справедливою вбачаємо думку науковця В. Шаповала, що у визначенні філософського інструментарію, за допомогою якого можна досліджувати певний феномен, можливе використання трьох принципово різних варіантів: 1) для пізнання феномену достатньо одного, конкретно визначеного методу, за допомогою якого можна отримати доволі повно обґрунтований результат; 2) потрібно застосовувати комплекс різних методологій, кожна з яких оптимально сприяла б розкриттю тих або тих сторін об’єкта, що пізнається; 3) філософський розгляд досліджуваного об’єкта не потребує спеціальної методології в чистому вигляді й проводиться з використанням логічних прийомів, що демонструють індивідуальну позицію автора [18, с. 31 – 32]. Якщо зважати на те, що пізнавальна діяльність має

ґрунтуватися на певних, заздалегідь зумовлених принципах, то для дослідження того чи того феномену необхідно обрати якусь єдину методологію, за допомогою якої можна було б найкоротшим шляхом досягнути гіпостазованих цілей. Такий підхід має свої переваги: його застосування свідчитиме про єдність і цілісність теоретичної позиції автора, дасть змогу з великою часткою вірогідності отримати позитивний науковий результат. Цей підхід широко використовують у науці, але навіть тут лише для дослідження щодо простих об'єктів, яким властива порівняно невелика кількість зовнішніх і внутрішніх зв'язків. Проте, коли йдеться про об'єкти, що мають складну, багаторівневу структуру й різноманітні зв'язки та відносини, до того ж, коли досліджують об'єкти, які належать до нематеріальної сфери, говорити про застосування якоїсь „єдино правильної” методології навряд чи було б коректним. Якщо до пізнання феномену підходити з різних методологічних позицій, то такий підхід урахував би, по-перше, різноманітний досвід досліджень феномену в історії філософської думки, по-друге, плюралізм сучасного філософського дискурсу, що маніфестує неймовірну багатовекторність і багатогранність підходів. Звичайно, за справедливим зауваженням дослідника В. Шаповала, у такого підходу також є свої слабкі сторони. Аналізуючи різні сторони об'єкта дослідження за допомогою різних методологічних прийомів, що відрізняються один від одного, зрештою, необхідно провести кінцевий синтез, побудувати цілісну теоретичну модель, оскільки будь-який об'єкт реально є певною цілісністю. Дослідник постає перед проблемою синтезу отриманих результатів і змушений буде або вдатися до запозичення якоїсь методології, або переконливо продемонструвати власну, відмінну від усіх інших методологічну позицію, що забезпечить такий синтез [Там само, с. 31 – 32].

Досліджуючи феномен відкритої освіти, можна скористатися феноменологічним, історико-генетичним, особистісним, діяльнісним, компетентнісним та іншими філософсько-методологічними підходами. Проте найбільшої популярності останнім часом набув системний підхід, який де-факто став домінувати у філософії раціональності. У рамках системного підходу, в основі якого лежить класична наука й філософія раціоналізму, закритість, замкненість, системність розглядають як вихідні та фундаментальні категорії. Із цими категоріями безпосередньо пов'язані такі категорії, як детермінізм, лінійність, рівновага, стабільність, зворотність тощо. Усе це дає право визначити системний підхід як методологічну основу філософії закритості. Уведення в межах системного підходу таких категорій, як відкрита система, індетерміналізм, нерівновага, нестабільність, продиктовано необхідністю подолання вихідної закритості. Натомість, як справедливо зазначає дослідник В. Єгоров, сучасне світорозуміння, що відповідає постнекласичній науці, побудоване на відкритості як на вихідній категорії відкритого світу [6, с. 34]. Світ у граничному світоглядному значенні представлений світовиявом. Поняття світовияву означає світоглядний підхід із позицій відкритості світу, тобто з об'єктивних позицій. Це той абстрактний граничний світоглядний рівень, що виражає відсутність початку світу та його нескінченність.

Таке сучасне розуміння світу пов'язане з відкритістю й лежить в основі відповідного світорозуміння, що є протилежним раціоналізму як світоглядному підходу. Це і є філософія відкритого світу, філософія відкритості, що ґрунтується на новому розумінні відкритості й нескінченності світу, порядку й хаосу, детермінізму та індетермінізму, організації та самоорганізації, лінійності та нелінійності, стабільності й нестабільності, односпрямованості та багатовекторності природних процесів, флуктуації, біфуркації, інформаційної природи людини, її пізнавальних здібностей і потреб.

На обмеженість системного підходу на сучасному постнекласичному етапі розвитку науки вказують такі дослідники, як А. Абдулаєв, В. Василькова, І. Добронравова, І. Новик та ін. Зокрема дослідниця В. Василькова вказує на наявність у давніх індійських і китайських філософіях системи поглядів, відповідно до яких природа є не атомарною сукупністю предметів, а єдиною неподільною, живою та органічною, ідеальною й матеріальною реальністю, залученою до руху [1, с. 18]. І. Добронравова зазначає, що системний підхід не тільки не відповідає еволюційному підходу нової парадигми, а й суперечить квантовим і релятивістським принципам як таким [5, с. 347]. На думку дослідників А. Абдулаєва й І. Новика, увесь розроблений концептуальний арсенал класичної загальної теорії систем і кібернетики виявився достатнім лише для того, щоб здійснити опис систем, що не змінюються в часі, лінійні за структурою організації та детерміновані [10, с. 4].

Спроба подолання обмежень системного підходу в дослідженні феноменів, для яких характерні відкритість, висвітлена у працях А. Карпова [7], Т. Клімонтової [8], В. Пескова [12], Н. Яковлевої [18], які є прихильниками метасистемного підходу.

У логіці метасистемного підходу будь-яку систему розглядають як таку, що взаємодіє з певною, зовнішньою щодо неї системою. Саме в цій взаємодії вона набуває своєї якісної визначеності та специфічності й тільки з її урахуванням може бути адекватно зрозумілою та дослідженою. У межах метасистемного підходу постулюється, що будь-яка система залучена до метасистеми та взаємодіє з нею через метасистемний рівень. Згідно з класичним уявленням про системний підхід, об'єкт, узятий у відносно самостійному вигляді, знаходить свою якісну визначеність. Проте взятий у контексті тієї реальної метасистеми, до якої залучений, він набуває свого істинного „внутрішньо системного буття”, своєї якісної специфічності [8, с. 158 – 159].

За визначенням фундатора метасистемного підходу А. Карпова, саме цей підхід дає можливість найбільш адекватно й повно дослідити складні й специфічні системи. Найважливішою й, по суті, унікальною серед особливостей систем такого класу є набуття ними принципово нової та специфічної якості – здатності до функціонального залучення до них змістовних характеристик і особливостей тієї метасистеми, „складниками” якої вони є [7, с. 55].

Як свідчить проведений аналіз, адепти метасистемного підходу у своїх намаганнях удосконалити системний підхід справедливо зосереджують увагу на особливого виду взаємодії між об'єктом і навколишнім середовищем, об'єктом і метасистемою на метарівні.

Іншою модифікацією системної методології є підхід, в основі якого поєднані ідеї системності й синергії. Потенціал використання ідей синергетики в рамках системно-синергійного підходу розкрито в роботах В. Аршинова, Ю. Данилова, Б. Кадомцева, С. Капіци, О. Князевої й С. Курдюмова [9], І. Пригожина й І. Стенгерс [15], Г. Хакена, І. Хащанського [16]. Системно-синергійний підхід, за визначенням дослідника І. Хащанського, – це сукупність принципів, що визначають мету і стратегію розв'язання складних проблем; метод, побудований на уявленні про об'єкт як систему, що передбачає розкладання проблем на складники та аналіз цих складників з одного боку, а з іншого – утримання зазначених складників у їхній нерозривній єдності. Основний принцип системно-синергійного підходу – принцип кінцевої мети, який передбачає, що функціонування системи спрямоване на досягнення нею глобальної мети, а цілі її підсистем розглядають як проміжні результати цього процесу [Там само, с. 490].

Витоки системно-синергійного підходу є доволі давніми, численними; їх можна знайти в дослідженнях П. Рікєрта, І. Канта, К. Яспєрса, Д. Белла та ін. Синергетика І. Пригожина, який звернувся до проблем самоорганізації нелінійних відкритих систем, поставила

під сумнів усілякі прогресистські концепції суспільного розвитку й висунула основною ідеєю стохастизм, тобто непередбачуваність розвитку в будь-якому з біфуркаційних поглядів історії [16, с. 490].

Зазначені особливості системно-синергійного підходу сприяють більш глибокому пізнанню таких складних нелінійних, недетермінованих феноменів, як відкритий світ взагалі й відкрита освіта зокрема. Так, у роботах В. Андрєєва, Л. Зоріної та Н. Таланчука розкрито синергійні закономірності навчально-дослідницької діяльності учнів, доведено, що системно-синергійний підхід ґрунтується на панівній у цьому виді діяльності самоорганізації, самоосвіті й полягає в стимулювальній дії на суб'єкта з метою його самореалізації та самовдосконалення у процесі співробітництва із собою та іншими людьми.

Однак найбільш адекватним видається нам синергійно-інформаційний підхід. Синергійно-інформаційний підхід, як і системно-синергійний, передбачає нелінійний розвиток за біфуркаційним сценарієм, коли нова якість людини чи суспільства не є результатом закономірного поступового розвитку, а є наслідком вибору одного з можливих варіантів розвитку під впливом колективних та індивідуальних взаємодій, які докорінно змінюють напрям не тільки суспільних перетворень, а й саму сутність людини. Синергійно-інформаційний підхід як сучасне світорозуміння, що нерозривно поєднане зі світовиявом, спрямоване від об'єктивного – природи, а не суб'єктивного – людини. У такому аспекті світорозуміння, за М. Шелером, убирає в себе чисту сутність фізичних, психічних та ідеальних речей незалежно від того, як відбувається їх усвідомлення.

Саме синергійно-інформаційний підхід надає можливість адекватній концептуалізації в межах відкритої освіти таких інтегральних категорій, як відкритість, інформація, відповідальність, свобода. Для пояснення скористаємося дослідженням співвідношень таких ка-

тегорій, як системність і відкритість, системність та інформація.

Зазначимо, що в нашому розумінні категорії „системність” і „відкритість” є такими, що взаємовиключають одна одну, тобто є логічним протиріччям. Системність як категорія пов'язана з тією чи тією граничністю, скінченністю, замкненістю, упорядкованістю. При цьому відкритість, яка, на думку adeptів системного підходу, виражена в обміні між системою та іншими системами чи навколишнім середовищем речовиною чи енергією, є не вихідною відкритістю, а лише похідним явищем. Насправді ж вихідна відкритість – це відкритий світ і уявлення про матеріальне та ідеальне як вихідну єдність. При цьому вихідна закритість – це замкненість, субординованість матеріального (природа) та ідеального (людина, її розум, свідомість). Отже, відкритість, безпосередньо пов'язана з вихідною відкритістю та вихідною закритістю, не може характеризувати поняття системи. Її фундаментальним принципом є вихідна синергія матеріального й ідеального начал природи, що виражає досягнутий людиною рівень світорозуміння. Людина як природна істота, у якій на макрорівні виявляються сутнісні основи світу, також є відкритою за сутністю та має інформаційну природу.

Значні обмеження системного підходу вбачаються нами й у поясненні інформаційної природи людини. Інформація, на відміну від енергії, не зведена ні до матерії, ні до ідеї як до природних сутностей більш загального рівня. Вона становить самостійну, більш глибоку природну сутність. Саме за таких умов, на думку В. Пожуєва, пріоритетним постає поняття інформації, що розглядають як глобальний дискурс природи, який має в кожному конкретному випадку особливий спосіб виявлення й сприйняття [14, с. 7]. Як слушно зауважує дослідник В. Єгоров, природа інформації позбавлена системної замкненості, а тому є загальною мовою природи, що ха-

рактерна для космосу взагалі, а не лише для розуміння його як Сонячної системи чи нашої галактики [6, с. 7]. Інформація не має меж, не пов'язана зі швидкістю світла у вакуумі, поширюється миттєво, загальнодоступна та універсальна. Саме такі якості інформації перетворюють енергетичну людину на інформаційну, а інформацію – на основний стратегічний ресурс сучасного суспільства.

За Н. Вінером, інформація є „змістом, що надходить із зовнішнього світу” [3, с. 31]. Саме інформація транслює ідеальні значення природних зв'язків і відносин до найбільш глибоких і загальних, зокрема й до принципово недоступних людському розумінню. Таке осмислення інформації було сформульоване Н. Вінером, К. Шенноном, У. Ешбі в середині ХХ ст., і на його підставі дійдено висновку про необхідність перетворення інформації на основний стратегічний ресурс постіндустріального, інформаційного суспільства.

Інформація, як нематеріальна сутність, має несистемний характер. На відміну від матеріальних систем різного рівня, для яких характерні зв'язки між структурними елементами та силова взаємодія між ними, для інформації поняття системності неадекватне. Інформація характеризує принципово новий спосіб взаємодії – несилловий. Отже, інформація перетворюється на фундаментальне поняття, яке більш адекватно виражає нескінченність світу. Інформація не є ні матерією, ні енергією, не обмежена пов'язаною з ними дискретністю, а значить, і системним скінченим уявленням про світ. Інформація є новою самостійною сутністю, що виражає принципово новий світоглядний рівень, порівняно з матеріально-ідеальним.

Світовий вивід реалізується через інформацію. Людина, отримавши та опрацювавши інформацію, що надходить із зовнішнього світу, отримує об'єктивне уявлення про сутність процесів, що відбуваються на рівні більш конкретних явищ і систем. Недаремно В. Вернадський у праці „Два синтеза Космоса” пи-

сав, що явище життя та мертвої природи є виявом єдиного процесу [2, с. 12]. Справді, відкриття інформації виявило єдину інформаційну природу неорганічного та органічного, неживого й живого, матеріальної природи та людини. На підтвердження цього дослідник Р. Пасе зазначає, що „інформація прийшла на зміну енергії як основна рушійна сила розвитку. Сьогодні людство перебуває на такому етапі, коли рушійна сила розвитку змістилася з енергетичної сфери у сферу інформації. Це гігантська революція” [11, с. 61 – 62]. Сказане вище дає змогу дійти висновку про інформаційну природу людини. Саме інформаційна природа людини зумовлює постійний розвиток її пізнавальних здібностей, „приріст її розумності”. Адже уявлення про розвиток людини як розвиток її розуму не вписується ні в матеріальну концепцію, оскільки виходить з ідеального, ні в ідеалістичну, тому що розвиток людського розуму розглядають як функцію розвитку природи, її самопізнання й самоусвідомлення, а не як результат божественного творіння. До речі, саме нематеріальний характер інформації дає змогу висунути припущення щодо безмежного розвитку пізнавальних здібностей людини, що набуває особливого значення для розроблення теоретико-методологічних засад відкритої освіти дорослих. І саме синергійно-інформаційний підхід дає можливість найбільш повно й адекватно розкрити сутність інформації, її роль і потенціал у становленні відкритого інформаційного суспільства.

На підставі викладеного вище зазначимо, що відкрита освіта дорослих – це феномен, що ґрунтується на відкритості як вихідній категорії відкритого світу та на інформаційній природі людини. Адекватне й усебічне розуміння феномену відкритої освіти дорослих вимагає залучення постнекласичної методологічної парадигми, що відповідатиме філософії відкритості. Такою методологією вбачаємо синергійно-інформаційний підхід. Саме синер-

гійно-інформаційний підхід дає змогу адекватно розкрити сучасне світорозуміння, що є протилежним раціоналізму як світоглядному підходу й надає можливість концептуалізувати в межах феномену відкритої освіти дорослих такі категорії, як „відкритість” та „інформація”.

У подальших дослідженнях плануємо розробити теоретико-методологічні засади відкритої освіти дорослих на основі синергійно-інформаційного підходу.

Література

- 1. Василькова В. В.** Порядок и хаос в развитии социальных систем : Синергетика и теория социальной самоорганизации / В. В. Василькова. – СПб. : Изд-во „Лань”, 1999. – 478 с.
- 2. Вернадский В. И.** Живое вещество / В. И. Вернадский. – М. : Наука, 1978. – 358 с.
- 3. Винер Н.** Кибернетика и общество / Н. Винер; пер. с англ. Е. Г. Панфилова ; общ. ред. и предисловие Э. Я. Кольмана. – М. : Изд-во иностр. лит., 1958. – 199 с.
- 4. Горбунова Л. Л.** Модель открытого образования молодежи и взрослых / Л. Л. Горбунова // Человек и образование. – 2008. — № 1 (14). – С. 40 – 44.
- 5. Добронравова И. С.** На каких основаниях возможно единство современной науки ? / И. С. Добронравова / Синергетическая парадигма. – М. : Прогресс – Традиция, 2000. – С. 343 – 353.
- 6. Егоров В. С.** Философия открытого мира / В. С. Егоров. – М. : Моск. психол.-соц. ин-т; Воронеж : Изд-во НПО „МОДЭК”, 2002. – 320 с.
- 7. Карпов А. В.** Метасистемный подход к изучению функциональных закономерностей организации личности / А. В. Карпов // Вестник ЯрГУ. – Серия : Гуманитарные науки. — 2013. – № 2 (24). – С. 55 – 61.
- 8. Климонтова Т. А.** Метасистемный подход как основа изучения внутреннего мира человека / Т. А. Климонтова // Теория и практика общественного развития. – 2013. – № 10. – С. 158 – 160.
- 9. Князева Е. Н.** Синергетическая парадигма. Основные понятия в контексте истории культуры / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов // Живая этика и наука. – 2008. – № 1. – С. 379 – 443.
- 10. Новик И. Б.** Введение в информационный мир / И. Б. Новик, А. Ш. Абдуллаев. – М. : Наука, 1991. – 232 с.
- 11. Пассе Р.** Информационная революция / Р. Пассе // Мировая экономика и международные отношения. – 1989. – № 2. – С. 61 – 62.
- 12. Песков В. П.** Метасистемный подход к исследованию структуры представления / В. П. Песков // Ярославский педагогический вестник (Психолого-педагогические науки). – 2010. – № 3. – С. 192 – 202.
- 13. Пожуєв В. І.** Глобальне інформаційне суспільство як новий соціальний та економічний феномен ХХІ століття / В. І. Пожуєв // Гуманіт. вісн. Запорізьк. держ. інженерної академії : зб. наук. пр. – Запоріжжя : ЗДІА, 2013. – Вип. 52. – С. 5 – 14.
- 14. Пожуєв В. І.** Осмислення місця і ролі інформації у сучасному суспільстві / В. І. Пожуєв // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : зб. наук. пр. – Запоріжжя : ЗДІА, 2010. – Вип. 42. – С. 4 – 13.
- 15. Пригожин И.** Порядок из хаоса : Новый диалог человека с природой ; пер. с англ. / И. Пригожин, И. Стенгерс ; общ. ред. В. И. Аршинова, Ю. Л. Климонтовича, Ю. В. Сачкова. – М. : Прогресс, 1986. – 432 с.
- 16. Хащанский И. В.** О системно-синергетическом подходе в решении проблем развивающегося обучения / И. В. Хащанский // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. – 2008. – № 61. – С. 487 – 492.
- 17. Шаповал В. М.** Трансцендентальні виміри свободи: філософсько-антропологіч-

ний аналіз : дис. ... д-ра філос. наук : 09.00.04 / Шаповал Володимир Миколайович. – Х., 2010. – 419 с.

18. Яковлева Н. В. Метажизнедеятельность: метасистемный подход к анализу жизнедеятельности человека / Н. В. Яковлева // Прикладная юридическая психология. – 2011. – № 2. – С. 18 – 22.

* * *

Прийма С. М. Синергійно-інформаційний підхід як методологічний інструментарій дослідження відкритої освіти дорослих

У статті здійснено аналіз сучасного філософсько-методологічного інструментарію з метою вибору методології для дослідження феномену відкритої освіти дорослих. Показано, що панівний у філософії раціоналізму системний підхід має низку обмежень у плані вивчення таких складних динамічних і нелінійних феноменів, як відкритий світ і відкрита освіта. Зроблено висновок про те, що найбільш адекватною постнекласичною методологією для розробки теоретико-методологічних засад відкритої освіти дорослих є синергійно-інформаційний підхід. Доведено, що саме цей підхід дає змогу повно та всебічно розкрити сучасне світорозуміння й концептуалізувати в рамках феномену відкритої освіти дорослих такі категорії, як „відкритість” та „інформація”.

Ключові слова: відкритість, інформація, відкрита освіта дорослих, системний підхід, синергійно-інформаційний підхід.

Прийма С. Н. Синергично-информационный подход как методологический инструмент исследования открытого образования взрослых

В статье осуществлен анализ современного философско-методологического инструментария с целью выбора методологии для изучения феномена открытого образования взрослых. Показано, что доминирующий в философии рационализма системный подход имеет ряд ограничений с точки зрения исследования таких сложных, динамичных и нелінейных явлений, как открытый мир и открытое образование. Сделан вывод о том, что наиболее адекватной постнеклассической

методологией для разработки теоретико-методологических основ открытого образования взрослых является синергично-информационный подход. Доказано, что именно этот подход позволяет нам полно и всесторонне отражать современное миропонимание и концептуализировать в рамках феномена открытого образования взрослых такие категории, как „открытость” и „информация”.

Ключевые слова: открытость, информация, открытое образование взрослых, системный подход, синергично-информационный подход.

Pryima S. M. Synergistic and Information Approach as a Methodological Tool of Studying Open Adult Education

The article contains the analysis of contemporary philosophical and methodological tools aimed at the selection of the methodology for studying the phenomenon of the open adult education.

The systems approach, which is the dominant one in the philosophy of rationalism, is characterized by a range of restrictions in studying such complicated, dynamic, and non-linear phenomena, as open world and open education. It was concluded that the most adequate post-non-classical methodology for the development of theoretical and methodological foundations of the open adult education is the synergistic and information approach.

Synergistic and information approach deals with a non-linear development as in the case of bifurcation, i.e., when a new personal or social quality is not a result of natural slow development, but is a consequence of a choice of one of the variants of development under the influence of collective and individual relations, which radically changes the direction of not only social phenomena, but human nature as well. It is proved that it is the synergistic and information approach that completely and thoroughly embraces the modern world outlook and enables the conceptualization within the concept of the open adult education of such categories as “openness” and “information”.

Key words: openness, information, open adult education, systems approach, synergistic and information approach.

Стаття надійшла до редакції 20.12.2013 р.

Прийнято до друку 28.03.2014 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Савченко С. В.